

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Titulus XXIII. De Præsumptionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

Presumptio ratione publici officij, enervari & reprobari nequeunt per duos testes extraneos. ad 1. *Dist. Min.* sunt æquales quoad vim probandi: si nihil ipsis opponatur, *trans. Min.* si Instrumento contradicant testes. *N. Min.* Dico, *trans. Min.* nam ex natura sua non sunt æquales, quia duo testes etiam de Jure Divino plenè probant. *Matth. c. 18.* Instrumentum verò, utpote unius testimonio nixum, solum ex presumptione & Jure Humano. Item testes loquuntur viva voce, Instrumenta autem mortua: dignior autem & æstimabilior est vox viva, quàm mortua. Ad 2. id verum fortè est, quando Instrumento nihil opponitur, & quis salutas per testes non probatur, vel alius defectus substantialis. Quod subinde requiritur Instrumentum, & non sufficient testes, habetur ex speciali dispositione Juris scripturarum requirentis ad substantiam actus, non ex natura Instrumenti. Ad 3. Instrumentum confessatur, & contra quod nihil opponitur, faciem manifestam, non illud, quod vocatur in controversiam, vel eliditur omnino. Ad 4. Si testes non subscribant propria manu, tunc fides Instrumenti denique fundatur in solo Notario, cui, si velle falsum Instrumentum conficere, facile foret testes falsos inferere.

TITULUS XXIII.

De Presumptionibus.

SUMMARIUM.

1. Presumptio est species probationis, atque fundatur in indicij.
2. Unde desumantur indicia, & consequenter Presumptio.
3. Quid sit Presumptio, & quotuplex.
4. Presumptio Juris & de Jure ita probat plenè, ut non admittat probationem in contrarium.
5. Presumptio Juris plenè probat, sed conditionalia.
6. Illi Presumptio Hominis violenta.
7. 11. 12. Utraque, tam Juris quam Hominis, si violenta sit, sufficit ad condemnandum Reum non modo in Civilibus, sed etiam in Criminalibus, ad poenam quoque ordinariam.
8. Presumptio falsa, vel potius sententia Judicis aut lex, que fundatur in Presumptione falsa, an & quando stringat in conscientia.
9. Quam Presumptio, quando plures sibi oppositæ concurrunt, prævaleat.

Sciendum 1. Presumptionem idem esse ac ante, & sumptionem: quia nimirum antè legittimas probationes sumitur aliquid pro vero. Et quamvis huc usque eam sæpius distinximus à probatione, videlicet plena & semiplena, & solum pro conjectura, verisimilitudine, opinione, aut existimatione, ex certis indicij hausta, prout est aliquid minus, quàm probatio simplex, sumpsimus; nihilominus quia nonnunquam sufficit ipsa sola ad aliquid probandum vel plenè vel semiplenè, uti videbimus, rectè hic discutitur, tanquam tertia Probationum species, post Testes & Instrumenta, Cum verò illius vis fundetur

in majore vel minore apparentia aut firmitate indiciorum, ideo

Sc. 2. Indicium seu argumentum esse notabile signum alicujus rei, vel delicti, de quo dubitatur, intervens ad veritatem detegendam & cognoscendam. Aliud dicitur *plenum* & *indubitatum* aut *gravissimum*, quod scilicet ex se aptum est movere ad plenum ac firmum assensum, atque sic fundare præsumptionem, uti vocamus, violentam, moralemque certitudinem inducere, præsertim si sit *proximum*, h. e. proximè & ferè semper conjunctum cum re, delicto, vel alio actu, cujus est signum. Aliud verò *semiplenum* & *dubitativum*, quod aptum est quidem movere ad assensum, sed cum aliqua formidine; & hinc vocari etiam potest *grave* & *sufficiens* ad opinionem probabilem, licet conjunctam cum aliqua formidine oppositi & virtuali dubio. Denique aliud *leve*, quod præcisè suspicionem gignit. Multum quoad gravitatem & levitatem indiciorum in casibus particularibus tribuitur Judicis arbitrio. Menochius de arbit. casu 270. n. 4.

Sc. 3. Indicia, & consequenter quæ in illis fundantur, Presumptiones desunt ex sequentibus. 1. Ex qualitatibus, quæ naturaliter inesse solent; tales enim adesse præsumuntur: vel, si naturaliter inesse non soleant, præsumuntur abesse. Sic parentes præsumuntur amare liberos; & exinde Salomon præsumptionem formavit ad veram infantis, quem simulabat occidere, matrem cognoscendam. 3. Reg. 3. Sic in Minoribus inconsideratio, vel etiam ignorantia: in foeminis imbecillitas & inconstantia adesse: in personis econtra arcta consanguinitate junctis præsumitur abesse turpis & venereus actus &c. 2. Ex qualitatibus, quæ quidem aliunde adveniunt, sed plerumque sunt conjunctæ cum eo, de quo dubitatur. Sic Medicus vel Chirurgus præsumitur scire, an vulnus aliquod sit lethale: Judex præsumitur bene functus suo officio: quilibet esse bonus, nisi probetur contrarium, si antecedenter duxit vitam honestam. Econtra qui semel fecit perjurium, præsumitur iterum facturus, & ideo ipsi non deferendum est juramentum suppletorium. 3. à tempore, vel loco. Sic indicium & aliqualis præsumptio est, reum esse, qui fugit ante accusationem vel inquisitionem: secus, qui fugit post illam, quia censetur fugere incommoda carceris & Judiciorum. Sic qui hodie est pauper, incontinens &c. etiam jam ante talis fuisse præsumitur. Sic aliquis scire præsumitur ea, quæ geruntur in vicinia, aut Edictum in loco publico affixum, vel promulgatum. 4. à non dictis, aut non factis. Sic qui ex duobus criminibus sibi objectis unum negat, & de altero tacet, istud fateri præsumitur: qui post lapsum temporis peremptorij se non purgavit de crimine, illud fecisse & fateri censetur. 5. à favore Juris, specialiter assistentis certis causis vel certis personis. Sic præsumitur pro Matrimonio, pro libertate, pro valore actus, pro exclusionem peccati: sic quoque

Tt 2

præ

præsumitur in partem benigniorem. 6. à præteritis. v. g. gestis in adolescentia, ad tempus præsens, & futurum: ac vicissim à præsentibus ad præteritum & futurum. 7. à communiter contingentibus: sic, qui alteri damnum intulit, præsumitur malò animò intulisse. Vid. Menoch. de Præsumpt. l. 3. § 6. ubi adducta, & alia exempla, juris textibus illustrat.

4. Dico 1. Præsumptio definitur esse anticipata de re dubia opinio, ex argumentis & indicijis per rerum circumstantias frequenter evenientibus desumpta. Ita quoad rem communis. Videatur Masc. de Probat. vol. 1. q. 9. præm. 10. à n. 8. seu, est iudicium ex indicio verisimili ortum vel probationis loco allegatum, vel à iudice assumptum, ad fidem rei dubie adstruendam. Wagnerek, Welenbec. Dixi 1. opinio, seu iudicium aliquod intellectus, per quod differt à suspitione, quæ potius est propensio in alterutram partem, quàm adhesio intellectus & iudicium: item à conjectura, prout hæc suspitionem dicit, vel genus est ad opinionem & suspitionem, ut eam aliqui sumunt; licet non desint, qui conjecturam confundant cum præsumptione, nec alij, qui confundant eam indicio verisimili. 2. anticipata, seu sumpta præ: sive ante alias probationes legitimas, quibus quamdiu non probatur contrarium, pro vero habetur, quod præsumitur, & statuitur præsumptione. 3. de re dubia, quæ nimirum potest esse vel non esse, hic & nunc tamen creditur esse; quamvis revera posset non esse, & sæpe non sit, & res aliter se habeat. Ecce per hoc differt à fictione juris; nam fictio juris est de re certò non existente, nec est rei dubie, sed certò falsa pro veritate assumptio ex certa causa ad inducendum aliquem juris effectum: sic Jus fingit, patrem & filium (testatorem & heredem) esse unam personam: Religiosum esse mortuum: Canonicum in studiis versantem residere in sua Ecclesia in ordine ad percipiendos fructus; cum tamen certum sit, patrem & filium esse distinctas personas, Religiosum vivere, Canonicum esse absentem. Atque hinc fictio juris nunquam infirmari potest per probationem contrarij, cum ultro concedatur non dari à parte rei, quod dari fingitur: contra præsumptio infirmari potest, si probetur contrarium, juxta illud, præsumptio cedit veritati, desumptum ex l. 29. ff. de Probat. 4. ex argumentis & indicijis &c. per quod distinguitur Præsumptio legitima à temeraria, nullis vel non sufficientibus indicijis innixa: quod autem ex indicijis frequenter cum veritate connexis conficitur, non temerè præsumitur. Pro ratione verò indiciorum plus vel minus roboris habebit Præsumptio.

5. Dico 2. Præsumptionem dividi principaliter in Præsumptionem juris & Præsumptionem hominis. Præsumptio juris est, seu Canonis aut Legis, quæ in Jure habetur expressa, seu quando Canon vel Lex aliquid præsumit, dicendo v. g. videtur, intelligitur, creditur, arbitror, conjectura est &c. si nempe patitur subiecta materia. Sic Jus præsumit, De-

cimas spectare ad Ecclesiam Parochialem baptizatum esse, qui inter Christianos natus & educatus est: habere usum rationis, qui 7. ætatis annum implevit: debitorum liberari à solutione, si chirographum sit cancellatum &c. hujusmodi enim Præsumptiones existant in ipso Jure, scilicet c. fin. de rescriptis, in 6. c. fin. de presbyt. non baptiz. c. un. de de spons. impub. in 6. l. 24. ff. de Probat. & alibi, citantque, ut contra eas non liceat Judici arbitrari, & relevant eum, pro quo stant, onere probandi, illudque imponunt Adversario imò universum, pro quo militat Præsumptio probare non tenetur, sed Adversarius, contra quem pugnat, debet probare oppositum, alias vincit, qui pro se habet præsumptionem Præsumptio juris subdividitur in Præsumptionem juris tantum, & in Præsumptionem juris & de Jure. Illa est, quæ in Jure invenitur quædam expressa, ita ut aliquis habeat intentionem suam fundatam, pro quo stat, ut dictum solet; admittit tamen probationem in contrarium: sic tamdiu quis censetur bonus, donec probetur malus. c. ult. b. t. Et semel malus semper præsumitur esse malus (scilicet in eodem genere delicti) nisi probetur emendatio. c. 8. de R. A. in 6. Econtra præsumptio juris & de Jure reperitur quidem etiam expressa in Jure, sed nullam admittit probationem in contrarium, sed quod Jus ei ita assiluit, ut quæ innitatur, ut eam plenè pro veritate haberi velit, ac decernat: seu est illa, quando Jus non solum aliquid præsumit, sed super illo etiam aliquid certi statuit, ac Jus firmiter facit, ita ut veliit habere pro veritate certa, contra quam regulariter non possit opponi probatio: quapropter etiam vocatur præsumptio violentissima, aut necessaria, tantumque operatur in foro judiciali, quantum veritas. Text. & Abb. in c. 30. de sponsal. Talis præsumptio juris & de Jure est, quod bona in Inventario descripta in bonis defuncti fuerint: talis datur pro sententia, quæ transijt in rem judicatam: pro litteris Summi Pontificis de facto proprio attestantis: & ante Trident. pro Matrimonio de presenti contracto, quando quis cognovit eam, cum quæ prius contraxerat spontalia de futuro. l. ult. C. arbitrium ruela. l. 23. C. ad S. C. Vellei. Clem. un. de Probat. § c. 30. cit. Utrum verò ad hoc, ut inducatur præsumptio juris & de Jure, necesse sit exprimi in Jure, attendendam non esse probationem in contrarium, vel utrum sufficiat, si Jus dicat, præsumptionem esse violentam, vehementem, plenè probare &c. disputant Auctores. Illud prius affirmat Iannoci & alij: posterius Abb. & alij.

Præsumptio hominis est, quæ nullibi reperitur in Jure expressa, sed formatur à viro prudente, vel iudice, ex varijs indicijis rerum & circumstantiarum exigentiam, pro vel contra aliquem. Subdividitur in violentam, vel vehementem, aut vehementissimam, quæ ne appenitior indicijis violentis, valde argentiis, ita ut nullus ferè locus prudenti dubio relinquatur: in Gravem, vel Probabilem, aut Dilectam, quæ nimirum indicijis gravibus & valde veri-

verisimilibus: & in Levem, vel Temerariam; quæ ex indicij levibus, ac insufficientibus ad probabile iudicium, concipitur.

Oppones. Omnis præsumptio, non temeraria, approbatur à Jure: ergo nulla datur præsumptio hominis tantum. *Re. Dist. Ant.* approbatur à Jure terminis generalibus. *C. de. specialiter. N. Ant. & Conf.* nam præsumptio juris debet specialiter esse expressa in Jure: quod si non fiat, erit præsumptio hominis.

Dico 3. Præsumptio juris & de Jure ita plenè probat, ut regulariter non admittat probationem in contrarium, vel etiam appellationem. *h. l. l. § 23. cit. c. 6. de condit. appof. c. 30. et. ibi: contra præsumptionem hujusmodi non est probatio admittenda.* Addidi tamen, regulariter; nam præsumptio hujusmodi infirmatur 1. per confessionem propriam illius; pro quo stat; & quidem etiam per extrajudicalem in illis casibus, in quibus supra diximus, confessionem extrajudicalem plenè probare. 2. Per hoc, quod Pars, habens pro se talem præsumptionem, non excipiat contra probationem adductam; quia renuntiat juri suo. 3. Per evidentiam facti, seu per allegationem notorij. 4. Per Instrumentum publicum. *l. generatim c. de non num. pecun. §. Per 5. testes. arg. l. testium. C. de testib.* Imò Menoch. de Præsumpt. l. 1. præf. c. 4. n. 1. seq. cum alijs extendit etiam ad duos vel tres testes valde legales & summæ fidei. Ratio horum omnium est, quia præsumptio cedere debet notoria veritati. 6. Denum admittitur contra præsumptionem juris & de Jure probatio indirecta, quæ nempe ostenditur, eam non habere qualitates, quæ requiruntur ad Præsumptionem juris & de Jure, adeoque veram non esse: sic licet possessio immemorialis juxta multos inducat præsumptionem juris & de Jure, quod deus titulus ad præscribendum sufficiens, consequenter legitima præscriptio; corrumpit tamen hæc præsumptio tituli, si allegetur & probetur falsus titulus, aut mala fides.

Dico 4. Præsumptio juris plenè probat, & pro veritate habetur, non absolutè, sed tantum sub conditione, nisi contrarium probeatur; & relevat ab onere probandi, illudque rejicit in Adversarium. Prior pars sumitur ex *c. fin. de resit. spoliat. in 6. l. 25. ff. de probat.* Posterior ex eo, quia is, pro quo est præsumptio juris, habet intensionem suam fundatam in Jure. Et hinc ista præsumptio ab aliquibus propriè non probatio, sed probationis relevatio appellatur. Sed alij rectè vocant probationem liquidissimam. *Malc. conclus. 1221. n. 11.*

Dico 5. Præsumptio hominis violenta facit plenam probationem, non minùs, ac præsumptio juris, donec nempe per evidentissimam argumenta probeatur oppositum ab Adversario, in quem rejicit onus probandi. *c. fin. in jura de presbyt. non baptiz. ibi: ut hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis juri argumentis contrarium probaretur.* *Gl. Abbas, & alij DD. ibid. Concordat. c. un. §.*

porro, ut benefic. Eccl. sine dim. Dixi, violenta; nam Levis & Temeraria nihil probat. *c. 4. de sent. Excom. quia caret probabili indicio & fundamento: Probabilis autem seu Gravis, quantum probet, relinquitur arbitrio Judicis, indicia, in quibus fundatur, & subjectam materiam diligenter pensantis. arg. c. 14. de sent. & re jud. l. 3. ff. de testib.* Se sola ad summum probat quidem tantum semiplenè. *arg. c. 13. h. t. c. 44. §. fin. de sent. Excom. l. 3. C. de reb. cred.* Quandoque verò plenè probat, si nempe vel accedant alia adminicula, v. g. publica fama. *Gl. § DD. inc. 13. cit. Concordat. c. 11. h. t. junct. Summar. vel in iis casibus, in quibus sufficit probatio non omnino concludens sed præsumptiva, aut semiplena, juxta dicta ad 19. Tit. de Probat. n. 8.* Quandonam verò in particularibus materijs præsumptio sit Violenta, vel Probabilis tantum, decidere est penes Judicem.

Dico 6. Præsumptio Violenta; tam Homini-¹⁰ nis quam Juris, sufficit ad ferendam sententiam definitivam & ad condemnationem in Civilibus. De Præsumptione juris, si ea non elidatur per probationem contrariam, videtur omnino certum, etsi ea non sit violenta, sed tantum probabilis; quia præsumptio habetur pro veritate, & probatione liquidissima, ut vidimus n. 8. Firmatur ex *c. 4. h. t. c. fin. de resit. spoliat. in 6. §. l. imperator ff. de legat. 1.* De Præsumptione hominis violenta satis clarè colligitur ex *c. 2. 12. §. 13. h. t. l. 19. C. de R. V. quin ex 3. Regum 3. ubi Salomon ex sola præsumptione uni ex duabus mulieribus pro infante vivo litigantibus eum adjudicavit. Et hinc maritus, si habeat violentam præsumptionem adulterij conjugis, agere ad divortium potest, & Judex illud decernere, ut si solam cum solo (viro alieno) & nudam cum nudo in lecto jacentem deprehendit; quia hæc sunt indicia violenta adulterij. *c. 12. cit.* Imò etsi præsumptio hominis sit tantum probabilis, nihilominus tamen ex ea ferri potest sententia definitiva in ijs casibus, in quibus plenè probat; aut quando ei accedit juramentum suppletorium; aut quando plures præsumptiones, quæ seorsim faciunt semiplenam probationem, concurrunt. *Malc. Concl. 1221. n. 85. §. concl. 1223. cum communi.**

Dico 7. Etiam in causis Criminalibus, saltem quibusdam, ex præsumptione violenta, Hominis aut Juris, procedi potest ad sententiam definitivam, & ad poenam Ordinariam infligendam. Ita Abbas in *c. 14. h. t. Fatinac. prax. Crim. q. 86. à n. 55. Menoch. l. 5. præsumpt. 41. n. 3. Laym. & alij multi, contra Gomez, Myns. Fachinæum, Malc. de Probat. concl. 1221. à n. 73. Engel h. n. 4. §. c. qui putant, Reum esse torquendum, vel absolvendum, si contra eum non afferatur alia probatio, quam meræ præsumptiones; ipse autem in tortura non confiteatur. Item contra Innoc. Felin. Tiraquell. Wagnereck in *c. 14. cit. not. 3.* qui Reum non omnino absolvendum putant, sed ad mitiorem & extra ordinariam poenam condemnandum esse. Nostra assertio probatur t:*

ex l. 34. ad L. Jul. C. de Adult. ubi tanquam convictus confessusque severissime puniri jubetur, contra quem pugnant indicia evidētia criminis. Item ex c. 12. h. t. c. 1. in fin. de homicid. in 6. Rursus c. n. de Sim. ubi deficiens in Purgatione Canonica, quæ illi, contra quem pugnabat publica infamia, in-juncta est, punitur poenâ ordinariâ. 2. Ex hac ratione valde probabili; quia ejusmodi præsumptiones violentæ, seu vehementissimæ, scilicet ortæ ex actibus delicto proximis & ordinariè connexis, vel ex indicijs indubitatīs, non minùs evidenter probant, nec minorem inducunt certitudinem, quàm duo testes, scilicet moralem: sed depositiones duorum testium sufficiunt juxta omnes ad intelligendam poenam ordinariam in Criminalibus: ergo. 3. Ex absurdo, & corruptela morum, quæ sequitur ex opposita sententia; nisi enim saltem in quibusdam delictis, quæ nimirum sunt difficilis probationis, & in occulto perpetrari solent, uti adulteria & alia delicta carnis, suppositio partus, fraus & dolus, incendium, furtum, veneficium, corruptio Instrumentorum, moneta &c. conspiratio, simonia, & similia, non sufficerent præsumptiones violentæ, gravissima crimina ordinariè manerent impunita poenâ ordinariâ cum gravi Reipublicæ & Legum præjudiciò; cum vix aliter ordinariè probari valeant, nisi per præsumptiones. Dixi autem, *violenta*; nam præsumptio gravis, vel, ut alij eam vocant, vehementis, licet orta sit ex indicijs valde verissimilibus, non sufficit (fateor) ad poenam ordinariam, bene tamen in foro Civili ad torturam. l. 8. § l. 18. ff. de Quæstion. in foro autem Canonico ad indicendam Reo Purgationem Canonica, c. 4. de Purg. Can. Quò autem gravius est crimen, tantò fortiores & vehementiores debent esse præsumptiones ad condemnandum.

12. Oppones 1. In l. fin. C. de Probat. ad condemnandum in Criminalibus criminaliter intentatis requiruntur probationes luce meridiana clariores, scilicet haustæ ex apertissimis documentis, vel indicijs indubitatis, & luce clariores: sed præsumptiones non sunt probationes tam apertæ & claræ. 2. In c. 14. cit. dicitur: propter solam suspicionem, quamvis vehementem, nolumus illum de tam gravi crimine (nempe hæresis) condemnari. 3. S. August. relatus in can. 1. caus. 2. q. 1. ait: nos in quemquam sententiam ferre non possumus, nisi aut convictum aut sponte confessum. R. ad 1. Dist. Ma. requiruntur probationes luce meridiana clariores in illis, quæ aliis modis, quàm per præsumptiones ordinariè probari possunt, trans. in delictis difficilis probationis. N. Ma. Deinde textus est pro nobis, quia dicit, condemnari posse eum, contra quem pugnant probationes ex indicijs indubitatis deductæ: indicia autem talia faciunt præsumptionem violentam. Et ipse P. Engel Adversarius propterea excipit casum, quo adsunt indicia tam certa & indubitata. Ad 2. Ibi est sermo de præsumptione gravi tantum, & vehementi,

non de violenta & vehementissima. Ad 3. Qui præsumptione vehementissima gravatus est, haberi debet pro convicto; quia ad vincendum sufficit certitudo moralis delicti; & cum neque duo testes, qui tamen etiam juxta Adversarios sufficiunt, faciant majorem certitudinem, quàm moralem. & ne quidam tantam modò judicio, quantam facit præsumptio violenta, quæ omnem ferè locum dubitationi adimit, & longè facilius fallunt duo testes, quàm indicia adeò violenta.

Quæres, an præsumptio falsa, vel potius lex aut sententia, quæ fundatur in præsumptione falsa, stringat eum in conscientia, contra quem stat? R. non stringit juxta communem Th. Th. & J. C. si deinde sit præsumptio Hominis, si ve Juris, si ve Juris & de Jure, si fundetur in aliquo facto vel delicto particulari eoque falso. Sic lex vel Jus te obligans ad cohabitandum maritaliter uxori, cum qua contraxisse in facie Ecclesiæ, vel sine impedimento, præsumis falsò: vel condemnans te ad solvenda defuncti debita ultra vires hereditatis, quam adjisti non confectò prius Inventariò, & ideò dolosè (quamvis falsò) præsumis adisse: sic juxta multos sententia Judicis te condemnantis ad solvendum debitum ex falsa præsumptione fundata in probationibus &c. te non stringit in conscientia; quia tale Jus, vel talis sententia, te condemnans, caret omni fundamento; modò certò scias, præsumptionem esse falsam. Concordat c. 26. 30. de sponsal. c. 44. de sent. excomm. Sed ista tantum procedunt in præsumptione, quæ fundatur in aliquo facto vel delicto particulari, ut dixi: non verò si lex fundetur in periculo generali fraudis aut delicti, aut in potentia, quæ ordinariè reducitur in actum, licet hic & illud in casu particulari apud te non intervenerit, fraudis vel delictum, adeoque præsumptio legit apud te in hoc particulari casu non veritatem nihilominus igitur te obligat in conscientia; quia tunc præsumptio legis reipso non est falsa, adeoque lex non caret fundamento te obligandi; lex enim supponit vel præsumit, periculum vel potentiam dari communiter & ordinariè, non verò supponit in quolibet casu particulari actuale periculum, vel exercitium talis potentia: sed communiter dari periculum vel potentiam, est verissimum, licet tu fraudem vel delictum illud non commiseris. Relege dicta ad tit. de Constitut. n. 39. § de Elect. n. 27. 28. 40.

Dico 7. Quando concurrunt plures præsumptiones inter se pugnantes, quarum una v. g. est pro- & altera contra Actorem, fortior prævalet & tollit debiliorem. Text. G. § DD. in c. 3. qui filij. c. 8. de Crim. falsi. l. 7. ff. de in integr. restit. l. 25. ff. de probat. Præsumptio autem fortior dicitur, quæ est verissimilior. per c. 10. de probat. si ve deinde sit Juris sit Hominis. Sed quænam præsumptiones censentur alijs fortiores? R. ceteris paribus fortior censetur 1. præsumptio Juris, quàm præsumptio Hominis. 2. Quæ magis consonat Juri Communi, quàm quæ conformior est Juri Speciali. 3. Specialis, quàm generalis.

Presumptio naturæ, seu fundata in impo-
tentia vel habilitate naturali, quam aliæ op-
portet. 5. Quæ sunt favorabiliores, & ma-
gis tendunt in partem benigniorem. c. 2. § l.
ff. de R. J. 6. Quæ est honestior, & exclu-
dit delictum nemo præsumendus sit malus,
nisi malus probetur. c. fin. de Scrut. in Ord. fac. non
autem censetur probatum esse delictum, quan-
do præsumptiones hinc inde militent. 7. Quæ
stat pro valore actus. text. § Gl. v. non posse
in l. 4. C. de J. § f. 7. Et hæc à multis cum
Male. concl. 1224. n. 25. vocatur Regia aliarum
presumptionum. 9. Quæ sunt pro Reo, quam
que pro Actore. At ista non universaliter
procedunt, sed in particularibus casibus. Ju-
dicis est arbitrari, quænam præsumptio sit for-
tis in concursu alterius, & ideo adjecti ver-
ba, ceteris paribus. Unde licet v. g. verum
sit, nullum esse præsumendum malum, nisi
talis probetur. per c. fin. h. t. nihilominus ta-
men hæc præsumptio cederet in præjudicium
terrij, v. g. si Jodex alteri Parti sit specialiter
amicus aut familiaris, prævalebit altera præ-
sumptio & regulari poterit Jodex tanquam su-
spectus. Sic etsi præsumatur ignorantia facti
alij, ubi scientia non probatur. reg. 47. in 6.
tamen hæc ipsa præsumptio tolli potest per
aliam, quæ oritur ex vicinitate habitationis
aut similib. per c. 8. h. t. Quodsi autem Præ-
sumptiones hinc inde militantes inter se omni-
no æquales sint, ita ut omnibus pensatis de-
prehendi nequeat, quænam præponderet al-
teri, invicem se collidunt, & omni proban-
di videtur, adeoque Reus erit absol-
vendus. Male. cum alijs: nisi videlicet Actor
habeat causam favorabilem.

TITULUS XXIV.

De Jurejurando.

SUMMARIUM.

1. Juramentum adhibetur, quando alia probatio-
nes non sufficiunt.
2. Juramentum seu jursurandum unde dicitur.
3. Ordinarie fit verbis; ac quibus contineri.
4. Et quibus non contineri juramentum censea-
tur.
5. Desinitur juramentum.
6. Dividitur in Judiciale & Extrajudiciale. Ju-
diciale est varium.
7. Juramentum in litem quid sit & quotuplex.
8. Quid Juramentum Assertorium, & quid Promis-
sorium.
9. An & quando jurare sit licitum.
10. Quale sit peccatum jurare, si deficit vel veritas,
vel iudicium, vel iustitia.
11. Quando permissum sit jurare cum equivocatione
aut restrictione mentis sensibili.
12. Vel inducere aliquem ad jurandum, quem quis
previdet pejaturum.
13. Jurare quænam possint.
14. Juramentum Judiciale specificè acceptum vel est
voluntarium, vel necessarium: & hoc vel est
suppletorium, vel purgatorium. Quomodo
præstetur.

15. 16. Judiciale in specie seu Voluntarium non pot-
est Actor deferre Reo, si nihil omnino adhu-
c probavit.
17. Illud permittitur Reus etiam in causis Crimina-
libus deferre Actori.
18. Non est necessario præstandum à Parte, cui de-
feritur, sed licet illud referre deferenti.
19. Quis sit effectus Juramenti Voluntarij delati &
præstiti.
20. 21. 22. An & quando Jodex possit vel teneatur
deferre Juramentum Necessarium.
23. 24. Deferendum est regulariter Reo potius quam
Actori, si tunc probavit semiplene.
25. In quibus causis locum non habeat.
26. 27. 28. Si deferatur, referri vel recusari nequit
absque iusta causa.
29. Cui, a quo, & contra quem deferri possit Ju-
ramentum in litem, quod vocant Affectio-
nis.
30. Et illud, quod dicunt Veritatis.
31. Extrajudiciale Juramentum est vel Assertorium
vel Promissorium.
32. Promissorium parit obligationem non tantum
Religionis, sed etiam Fidelitatis, &
quando acceptatum est, iustitiæ. Quæ de illo
exsunt regule in Jure.
33. 34. 35. Obligationem Religionis ex natura sua
parit sub certis conditionibus.
36. Obligat probabilis sub levi tantum peccato, si
res promissa est levis.
37. 38. Non verò obligat, si res est illicita, quæ ju-
ratur, sed est irritum: & quando.
39. 40. Si Juramentum hoc fiat soli Deo, ejus ma-
teria non tantum non illicita, sed nec indiffe-
rens, nec impeditiva majoris boni esse de-
bet.
41. 42. Valet tamen & obligat, licet per injuriam,
vel metu injusto extortum sit: etsi habeat sua
remedia.
43. 44. Obligatio illius, quæ Juramenti, est ob-
ligatio Religionis, & personalis tantum: quæ
Promissori & Acceptati obligatio. Iustitiæ.
45. Status Questionis celebris, an Juramentum con-
firmet contractus de Jure invalidos.
46. Ex cujus resolutione multa alia dependent.
47. Quadruplici modo relaxatur vel tollitur obli-
gatio Juramenti Promissori.
48. 49. 50. Nunquam confirmat pactum vel contra-
ctum à Jure, etiam Civili irritum.
51. Quis possit relaxare Juramenta Promissoria, sive
per irrotationem, sive per dispensationem, si-
ve per commutationem, sive per remissio-
nem.

Cum aliæ probationes sæpe non sufficiant, i
& magna sit homines inter reverentia Di-
vini Numinis, quod in Juramento invocatur,
recte post aliarum probationum species hic a-
gitur de Juramento, tanquam maximo litium
expediendarum remedio, ut illud vocat l. 1.
ff. b. t. quia vel litigantium pacatione, vel Ju-
dicis auctoritate deciduntur controversiæ.
Cum verò juramento non solum in Judicio ad
decisionem litium, verum etiam extra illud,
item in assertionibus, & in promissionibus, ad
quas